

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. VII. De Alleluja. Hujus vocis praeconia ex Patribus. Cur ex Hebraico in Graecum, vel Latinum idioma non sit translata. Cur certis diebus intermittatur. Cur prolixiori modulatione cantetur. A quo ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

hominibus quero gloriam, vitium est: si à Deo, virtus est. Hæc meminisse nos decet, cum gloriam Domino cantamus, ut juxta verbum Prophetæ q *Benedicta sit gloria Domini de loco suo*, de corde scilicet humili, & pacifico, de corde mundo, & recto, quia, ut dicit Chrysostomus r, Cum Deum glorificamus, sed non rectè vivimus, tunc maximè in ipsum contumeliosi sumus.

S. VII.

De alleluja.

Hujus vocis præconia ex Patribus. Cur ex Hebraico in Græcum, vel Latinum idioma non sit translata. Cur certis diebus intermittatur. Cur prolixiori modulatione cantetur. A quo primum cantari cæperit. Ejus multiplex usus. Quid Latine significet. Addita quadam ex Hebraico fonte de decem præcipuis nominibus Dei.

1. **L**audem singularem apud eruditos invenit in explicandis divinis Officiis vir doctrina, & sanctitate conspicuus Rupertus s Abbas Tuitiensis. Ab ejus elegantissimis verbis libet hanc tractationem de cantico Domini Alleluja exordiri. Alleluja, inquit, Latine linguæ peregrinum nomen est, cujus mysterium velut quoddam gaudii stillicidium de divitiis supernæ Hierusalem primum in mentem Patriarcharum, & Prophetarum, post in Apostolorum ora plenius per Spiritum sanctum delapsum est. Significat enim æternum Angelorum, & beatarum animarum convivium, quod est semper laudare Dominum, & præsentis, semperque videndi vultus Dei novum sine fine cantare miraculum. Quapropter non interpretatum hoc Hebraicum nomen remansit, ut peregrinum ab hac vita gaudium peregrinum nihilominus signaret potius, quam exprimeret vocabulum. Quoniam igitur futuræ beatitudinis quasi proprium est vocabulum, jure eo tempore magis frequentatur, quo resurgens Dominus ejusdem beatitudinis spem nobis propinavit, & promissum. Hinc dum Pfallimus Alleluja, jubilamus magis, quam canimus, unamque brevem digni sermonis syllabam in plures neumas, vel neumarum distinctio-

q *Ezech. 3. 12. r Chryl. ho. 7. ad Philip. f Rupert. l. 1. de divin. offic. cap. 355*

nes protrahimus, ut jucundo auditu mens attonita repleatur, & rapiatur illuc, ubi sancti exultabunt in gloria, latrabuntur in cubilibus suis. Hæc Rupertus, qui & idem argumentum fufius alibi r prosequitur. Beda u quoque Venerabilis omni disciplinarum genere sua ætate doctissimus, ejusdem cantici referans arcana, Rectissimè, ait, & pulcherrimè generalis sanctæ Ecclesiæ mos inolevit, ut hoc Divinæ laudationis carmen propter reverentiam primæ auctoritatis à cunctis per orbem fidelibus Hebræa voce cantetur. Quod ideo fit, ut per talis consonantiam devotionis omnis admoneatur Ecclesia, quia & nunc in una fidei confessione, ac dilectione Christi consistere debeat, & ad illam in futuro patriam festinare, in qua nulla diversitas mentium, nulla est dissonantia linguarum. Idcirco autem plures magistri Ecclesiæ decantationem Alleluja tempore Quadragesimæ intermittendam esse sanxerunt, ut novæ ejus repetitio majorem, gratioremque Paschalibus solemnitiis honorificentiam reddat, & splendorem. Sed & hoc in mysterium maximè designare voluerunt, quod in hujus exilii peregrinatione, sicut ex parte novimus, & ex parte prophetamus, ita etiam ex parte Dominum laudamus dicentes cum Propheta, *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Cum vero nostram patriam, terram scilicet viventium, domumque regni cœlestis nobis olim à Domino repromissam intrare meruerimus, tunc ut illum perfectè intueri, sic etiam perfectè valebimus collaudare. Ex his duorum præclarissimorum hominum sententiis manet explicatum, cur Alleluja nativi idiomatis primigeniam retinuerit vocem, cur certis diebus intermittatur, cur prolixiori notarum decursu cantetur. Alia quædam adferunt alii haud contemnenda.

2. Augustinus x: Nec Latino, nec barbaro licet Alleluja in suam linguam transferre: Amalarius y Alleluja quod cantatur in recordatione æternæ lætitiæ, tam lætitiæ electorum, quam laudem Domini ad memoriam reducit. Omittitur tempore Septuagesimæ, & loco ejus dicitur *Laus tibi Domine Rex æternæ gloriæ*, quia cum Latina lingua humilior sit Hebræa, admonemur nos debere informari ad humiliorum conversationem in tempore Septuagesimæ, quam

t *Id. ibid. l. 4. c. 8. u Beda hom. in Dominic. post Ascens. x Aug. epist. 178 y Amalar. lib. 3. cap. 13.*

quam in alio tempore. Albinus Flaccus z: Quia hac voce Angelos in cœlo Deum laudare cognovimus, hujusmodi voce laudationis creditum est Deum delectari. Hoc quoque idè canimus, ut eundem Deum nos colere in terra ostendamus, qui etiam colitur ab Angelis in cœlo. Beatus Ivo Carnotensis a: *Alleluja* non hujus temporis laudes, sed æternæ vitæ gloriæ significat: unde mos inolevit, ut in diebus Septuagesimæ non cantetur, quia sunt dies luctus, & pœnitentiæ. Rursum Rupertus b. Quia in Septuagesima antiquæ Ecclesiæ nondum redemptæ statum commemoramus, nostrumque incolarum, quia prolongatus est, deplangimus, pulchro sacris ordine *Alleluja* ab ore nostro tollitur. Bernardus c: In luctu pœnitentiæ Septuagesima præsens agitur, unde & recitetur interim *Alleluja* solemne, & humanæ transgressionis historia miserabilis ab exordio recensetur. Leo Nonus d in Decreto Gratiani, idè per novem Hebdomadas intermitteri putat *Alleluja*, quod postea in festo Resurrectionis reassumitur, quia novem sunt ordines Angelorum, quorum decimus per superbiam corrui, & Angelicum imminuit numerum. Homo autem creatus ut impleat eorum ruinam Christo surgente resurrexit. Sed non consonat cum placitis Theolog. ejus de decem Angelorum choris sententia, quam etiam tenet Saloniſius in caput septimum Ecclesiasticis. Etiam Calendis Januarii non dicebatur olim *Alleluja*, ut refert Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum hac ipsa die, idque vetitum propter errorem Gentilium ipsas Calendas multiplici superstitione pollutum Concilium quartum Toletanum e affirmat: Seraphicus Bonaventuræ f; Solemus longam notam post *Alleluja* super hanc literam A prolixius decantare, quia gaudium Sanctorum in cœlis interminabile, & ineffabile est. Stephanus Eduensis g. Allelujatici cantus modulatio laudes fidelium Deo dicatas exprimit, & gratiarum actiones, quibus suspirant ad æterna gaudia. Verbum est breve, sed longo protrahitur pneumate. Nec mirum si vox humana deficit ad loquendum, ubi mens non sufficit ad cogitandum, quia quæ vox, quæ lingua poterit repetere, quæ præparavit Deus diligentibus se? Lucas Tudenſis h ad-

versus Albigenſes: Jubilus est mentis gaudium, quod homo intra se cohibere non valens in vocem verbis non expressam erumpit. Hoc sacrificium Deo plerumque offert Ecclesia, quando in sacrificio laudum sine verbis pneumata canit. Tyrreni, teste Nicomacho Geraseno Manualis Harmonici lib. 1. cum summum Numen summo honore afficere volebant, non articulatis vocibus & verbis aliquid significantibus utebantur, sed sibilis & vocibus inarticulatis ineffabilem illius majestatem designantibus. Repræsentamus etiam hac vociferatione illa nobis bona futura post carnis dissolutionem, quæ verbis explicari non possunt. Richardus Victorinus i. Iteratur *Alleluja* ad significandam laudis æternitatem. Cassiodorus k vir clarissimus: Hoc verbi decus *Alleluja* à Ps. 104. fecit initium, nec ante à quocumque reperi positum: hoc Ecclesiis votivum, hoc sanctis festivitibus decenter accommodam: hinc ornatur lingua cantorum, istud aula Domini l. x. respondet, & tanquam insatiabile bonum tropis semper variantibus innovatur.

3. Non possum non subiraſci hoc loco Tholosano Præsidii Durantol qui admonet *Alleluja* esse Græcam vocem, idque Bedam credidisse ait, cum Beda dicat manifestè Hebræum esse vocabulum, & Hebraica nomina ponat in libello de eorundem interpretatione. Miror & Anselmum m Cantuariensem Episcopum scripsisse *Alleluja* non esse vocem alicujus linguæ, sed Angelicam, quæ non habet propriam interpretationem in aliqua lingua. Miror inquam virum doctissimum non vidisse antiquorum Patrum commentaria asserentium genuinam hujus nominis significationem. Sed omnis Homo aliquid humanum patitur, & quandoque bonus dormitat Homerus. Quod autem spectat ad usum canendi hanc vocem scribit Epiphanius n Aggæum Prophetam primum fuisse, qui *Alleluja* cantavit anno ante Christum 517. cum novam templi structuram vidit, ut adimpleretur quod Venerabilis ille Tobias o prophetico spiritu prædixerat, *ex lapide candido, & mundo omnes plateæ Hierusalem sternentur, & per vicos ejus Alleluja cantabitur.* Nec alibi in tota serie veteris testamenti exceptis Psalmis p, & libro Tobie isthæc

M m m m 3 vox

z Albin. l. de div. Offic. c. de celebr. Missæ. a Ivo Ser. de sacram. dedicat. b Rupert. l. 4. c. 5. c Bern. in fin. Ser. 1. de Sept. d De cons. d. 1. c. Hi duo. e Conc. Tol. c. 10. f Bonav. l. de expos. missæ. c. 2. g Steph. Eduen. l. de sav. altar. c. 12. h Luc. Tuden. l. 2. c. 6.

i Richard. in c. 10. Apoc. k Cassiod. in ps. 104. l Durant. l. 2. d. de tit. Eccl. c. 20. m Ansel. in cap. 19. Apoc. si ramentum ipse ejus operis auctor est. n Epiphani. lib. de vita, & morte Prophet. o Tob. 13. 22. p Psalm. 104. & in titulis aliorum psal. qui sunt 20.

vox reperitur expressa. At in nova lege admirabilis Joannes audivit in caelo superharum virtutum agmina psallentia, & dicentia *Alleluja* q, ut inde cognoscamus in novam Christi Ecclesiam è caelo descendisse nobilissimum hoc canticum *Alleluja*. Optime Isidorus in suo Breviario Mozarabico, Dominica prima xl. *Alleluja*, in caelo & in terra: in caelo perpetuatur, & in terra cantatur: ibi sonat jugiter, hic fideliter: illic perenniter, hic suaviter: illic feliciter, hic concorditer: illic ineffabiliter, hic instanter: illic sine syllabis, hic modulis: illic ab Angelis, hic à popalis. Extat in ditione Torretana inigne cœnobium, quod *Alleluja* nuncupatur. Hoc autem nomen, ut ex Æthiopica legatione Francisci Alvarez r refert David à Mauden, ab Asceta quodam religiosissimo accepit, qui sæpius audierat in caelis hanc vocem ab Angelis decantari. Est igitur *Alleluja* canticum beatorum, quod jugiter in patria Domini modulatur. Nam ut scite scribit Augustinus s, Quid habituri sumus in illa patria, quid acturi sumus? In secula seculorum laudabunt te. Hoc erit totum negotium nostrum sine defectu *Alleluja*. Idem alibi t. Dicamus quantum possumus *Alleluja*, ut semper dicere mereamur. Ibi cibus noster *Alleluja*, potus *Alleluja*; actio quietis *Alleluja*, totum gaudium *Alleluja* erit, id est laus Dei. Quis enim laudat aliquid sine defectu, nisi qui fruitur sine fastidio?

4. Quidam secuti Sozomenum u existimarunt Ecclesiam Romanam in die duntaxat Dominicæ Resurrectionis cecinisse *Alleluja*, cujus erroris antesignanus fuisse videtur Vigilantius, quem idcirco B. Hieronymus x acriter reprehendit. De eadem re arguit Latinos Michael Patriarcha Constantinopolitanus in epistola ad Joannem Episcopum Travensem: cui respondet Humbertus y Cardinalis Episcopus Sylvæ candidæ dicens, *Alleluja* toto anno psallimus, exceptis novem Hebdomadibus, quibus id intermittere à Patribus nostris accepimus, quibus scilicet negligentias aliorum temporum diluere attentius debemus. Sicut enim quondam populus in eremo peccatum Idololatriæ in seipso puniturus, & Ninivitæ poenitentiam in prædicatione Jonæ acturi, omnem ornatum suum & delicias deposuerunt, & saccum & cinerem sibi imposue-

runt, nec peregrinis verbis, ac exquisitis sive dulcisonis melodiis; sed propriis sermonibus, & incompositis sive amaris ejulatibus ad Dominum clamaverunt: sic & venerabiles Patres nostri agere consueverunt. Unde ornamenta, & delicias divitis linguæ tempore Quadragesimæ deponentes, pauperium habitum nostræ linguæ nobis imponimus, stulti facti propter Christum, nihil nos scire judicamus nisi per ipsum crucifixum. Sanctus Augustinus z diversas diversarum Ecclesiarum hac de re consuetudines fuisse testatur. Ut autem, inquit, *Alleluja*, per solos dies quinquaginta; tempore videlicet Resurrectionis, in Ecclesia cantetur, non usquequaque observatur. Nam & in aliis diebus variè cantatur alibi, atque alibi, ipsis tamen diebus ubique. In Africanis regionibus, teste Isidoro a, non omni tempore, sed tantum Dominicis diebus, & quinquaginta post Domini Resurrectionem *Alleluja* cantatur pro significatione futuræ resurrectionis, & lætitiæ. Verum apud nos, ait ille, secundum antiquam Hispaniarum traditionem præter dies jejuniorum, & quadragesimam omni tempore canitur *Alleluja*, scriptum est enim, *semper laus ejus in ore meo*. Quod verò scribit Gregorius Magnus b Damasum Papam ex B. Hieronymi traditione accepisse, ut ad imitationem Hierosolymitanæ Ecclesiæ Romanæ concineretur *Alleluja*, id eandem intelligendum est. Non enim cepit eo tempore in Ecclesia Romana cantari *Alleluja*; sed cum tempore tantum Paschali cantaretur, tunc sancitum est, ut etiam extra illud frequentaretur. Porro vivente Damaso adeo communi usu liquet eam vocem fuisse receptam, ut in funere quoque defunctorum audiretur. Dum enim agerentur exequiæ Fabiolæ, ut Hieronymus c scribit, sonabant Psalmi, & aurata tecta templorum reboans in sublimem quatiebat *Alleluja*. In sacris item defunctorum Liturgiis invenio ab Hispanis dictum *Alleluja* in Missali Gotthico, sive Mozarabico secundum regulam S. Isidori. Missa siquidem pro defunctis sic incipit: *Tu es portio mea Domine alleluja, in terra viventium alleluja, alleluja*. In Ecclesia Gallicana eundem ritum viguisse acta S. Radegundis testantur apud Baronium d. Græci quoque dicunt *Alleluja* in officio pro his, qui dormierunt. Hebræi liberati divino auxilio à morte, quam eis paraverat Ptolomæus Philopator Rex

q Apoc. 19. r Alvarez ca. 41. s Mauden inc. 13. Tobra. s Aug. in ps. 83. t Id. Serm. 7. de duob. piscationibus. u Soz. l. 7. c. 19. x Hieron. in intro lib. adv. Vigilantium. y Humbert. adv. Michaelem Constantinopol.

z Aug. ep. 119. c. 17. a Isidor. l. 1. de div. off. c. 13. b Greg. lib. 7. ep. 63. c Hier. ep. 30. d Baron. an. 390. num. 39.

Ægypti, gratias agentes, & inclamantes Alleluja cum gaudio recesserunt, ut habetur lib. 3. Machabæorum e, quo Latini carent. Olim pro celestinate cantatum à nautis Alleluja refert Sidorius Apollinaris. f

*Curvorum hinc chorus belciariorum
Concinentibus Alleluja ripis*

Ad Christum levat amnicum celestina.

Appositè ad hanc rem Augustinus g. Celestina nostrum dulce cantamus Alleluja, ut læti, ac securi ingrediamur sempiternam, ac felicissimam patriam. Paulinus de eadem voce sic canit: h

*Hinc senior sociæ congaudet turba catervæ,
Alleluja novis balat ovile chorus.*

Infantes ipsi in hanc vocem linguam primumolvere docebantur. Agricolaë rusticum opus agentes eo cantico laboris molestiam allelujabant. Hac eadem symbolica voce ad collectam, sive ad synaxim Monachi olim convocabantur, quæ omnia tradit in ep. S. Hieronymus i.

5. Narrat Victor Vitenfis k, quod in Paschali solemnitate irruentibus Arianis in Ecclesiam, & sagittas in Catholicos spargentibus, cum lector unus pulpito insilens allelujaticum melos caneret, sagitta in guttur jaculatus cadente de manibus codice martyr occubuit. Psalmos allelujaticos legimus apud Augustinum l. Apud Theodorum Balsamonem m legunt nonnulli cantica allelujaria, nescio qua fide, nam in textu quem citant quosdam dumtaxat reprehendi reperio, qui in nobilibus defunctorum memoris laudatorias preces cum jambis, musica, & organica cantica cantillabant, & pro epithalamio recitabant: nisi fortè quispiam Græcum illud *μυσικήν ἔξω ὀργανικῆν ἀποστολήν* translulerit cantica allelujaria. Hoc obiter libuit annotare. S. Germanus Parisiensis Episcopus concinens Alleluja magnum extinxit incendium, ut Fortunatus Pictaviensis n scripsit in ejus vita. Ab altero Germano Episcopo Antiodorensi devictos fuisse hostes, dum Sacerdotis inclamaretur Alleluja, acta ejus à Con-

stantio Presbytero o conscripta commemorant. Bandomina p sanctimonialis in vita sanctæ Rade-gundis Reginae; Usque adeò, inquit, ab ejus corde & ore laus Dei non recesserat, ut, eum vocare vellet prætereuntem sanctimonialem, pro nomine proprio diceret Alleluja. Auditam in templo Serapidis vocem concinentem Alleluja, & tanquam prodigium habitam, quod templum destruendum foret, & occupandum à Christianis refert Sozomenus q. Et revera sic factum est. Nam ejus ruinam Dei hostis Eunapius Sardi-anus r. Diabolico spiritu æstus describit, & pro Sacerdotibus Idolorum Monachos ibidem sub-stitutos his verbis exaggerat: Cultus Numinis apud Alexandriam, & Serapidis delubrum dis-turbata, dissipataque fuere, non religio tan-tum, sed universa fabrica, & omnia cum ha-buerunt exitum, quem Poëtarum fabulæ tri-buunt gigantum victoriæ. Et qui bellum nun-quam auditione acceperant, Serapidis ædem fun-ditus demoliti sunt, templique donariis manus hostiliter injecerunt. Et post pauca. Iidem po-ëta in sacra loca invexerunt Monachos sic di-ctos, homines quidem specie, sed vitam tur-pem porcorum more exigentes, qui in propatu-lo infinita, atque infanda scelera committebant, quibus tamen pietatis pars videbatur sacri loci reverentiam proculcare. Sic ille blasphemus, cui consonat carmine elegiaco Rutilius s in Iti-nerario pari furore in Monachos Lirinensis Insulæ debachatus. Quod licet parergon eò libentius adnotavi, ut clarius agnoscant lectores, quo spiri-tu ducantur recentiores hæretici, qui prædicta Idololatræ verba magno solent plausu adversus Monachos effutire, & in suis commentariis au-reis fermè literis exarare.

6. Extat in Regula sancti Benedicti t inte-grum caput, quo sanctus Pater determinat dicen-dum Alleluja à Pascha quidem usque ad Penteco-sten sine intermissione: à Pentecoste autem us-que ad caput Quadragesimæ omnibus noctibus cum sex posterioribus Psalmis nocturni Officii: omni verò Dominica extra Quadragesimam ad cantica nocturnorum, & ad omnes horas Vesperis dumtaxat exceptis. In cujus Monasticæ san-ctiōnis explicacione mirè se torquet Rupertus Abbas u tacito nomine Cistercienses sugillans, quasi præferrent literalem Regulæ observantiam uni-

e 3. Machab. in textu Græco circa finem. f Sidor. 2. ep. 12. g Aug. l. 2. de cantico novo cap. 2. tom. 9. h Paulin. ep. 18. i Hieron. ep. 7. 17. 27. k Vi-ctor lib. 1. de persec. Wandalica. l Aug. in ps. 105. m Theod. Bals. ad can. 106. Conc. Cartha-gin. n Fortun. Ep. Pictavian. in vita S. Germ. cap. 5.

o Constant. lib. 1. c. 28. p Bandomina l. 2. q So-zom. l. 7. c. 20. r Eunapius lib. de vitis Philosoph. in Aedeso. s Rutil. v. 440. t Bened. Reg. c. 15. u Rupert. in Reg. S. Bened. lib. 2. c. 13.

universalis Ecclesiae praecepto quo statuitur in Septuagesima dimitti *Alleluja*. De qua re eodem Cistercienses olim reprehendit Petr. Abaelardus & his verbis: *Alleluja* nec in Septuag. communi Ecclesiae more intermittitis, sed usque ad Quadragesimam retinetis. Sed nunc omnes Monachi tam Cistercienses, quam aliarum Congregationum non discrepant in hac re ab Ecclesia Romana, quae mater est cunctarum Ecclesiarum. Atque id jam suo tempore à quadam Synodo Gallicana statutum fuisse Smaragdus Abbas & commemorat. Quo verò tempore sanctissimus Legislator regulam scripsit, nondum sic erant officia ordinata, ut in Septuagesima *Alleluja* deponeretur, insinuat Augustinus z, & clarè docet Concilium Tolentanum. a

7. Sed age videamus quid Latine significet hoc Hebraicum nomen *Alleluja*. Qua in re multas omitto ineptas quorundam interpretationes verò sensui haud consentaneas quas curiosi Lectori Joannes Lorinus b, & Ludovicus ad Alcazar e abundè suppeditabunt. Dico igitur verum, & legitimum hujus vocis sensum ex Hebraico idiomate sumendum esse. *Alleluja*, non est una simplex dictio, sed è duobus vocabulis componitur הללו *Hallelu*, & יהי *Jah*: & sonat laudate Deum cum jubilo, lætitia, & cantu, הללו *Hallelu* idem est ac laudate, vocem extollite cum lætitia, à radice הלל *Hallal*. Est secunda persona numeri multitudinis modi imperativi in Pihel. הלל *Hillel* significat laudare, lætari, insanire, illuminare, splendere: quarum omnium significationum exempla affert Sanctus Pagninus in Thesouro linguæ sanctæ ex R. David Kimchi, verbo יהי *Jah* unum est ex nominibus Dei: ideo *Alleluja* hilarem habet acclamationem, & jucundam exhortationem ad laudes Dei concinendas, quæ cum uno Latino vocabulo sufficienter exprimi nequeat, majores nostri primitivam Hebraicæ idiomatis nomenclaturam retinuerunt. Auctor quæstionum ad Orthodoxos inter opera Justini Martyris d sic *Alleluja* explicavit: *שמעו ושמחו ושמחו ושמחו*, laudibus celebrate canentes id quod est, sive ipsam ens. Nomen enim יהי *Jah*, dictum volunt nonnulli ab יהי *hajah*, quod est esse. Dionysius Areopagita in fine capitis quarti de Eccle-

siastica Hierarchia hujus vocis mentionem facit, quæ in sacri Christum confectio cantabatur. Porro, ait, sacrum divinitus inspiratorum Prophetarum *אליהו* ajunt qui Hebraicè norunt, laudem Dei significare. Clarus Abbas Vercellensis in sua Paraphrasi. *Alleluja* autem secundum Hebræos interpretatur laus Dei, vel laudate Deum: Quam explicationem approbat Carthusianus e in libri hujus elucidatione. Illud verò advertendum, multò majorem vim apud Hebræos habere hanc vocem *Alleluja*, quam apud Latinos Laudate Deum; hoc est enim exhortantis, vel excitantis ad Deo laudes reddendas: at *Alleluja* vim potius habet interjectionis quàm verbi, & vehementem sonat affectum acclamantis præ gaudio, & ex laude Dei exultantis, atque in jubilo, vocemque lætitiæ erumpentis.

8. Quoniam autem de nominibus Dei semel injecta est mentio, danda mihi venia est, & permittendum, ut divertam paulisper, in hortulosne dicam, an in sylvas convalles Hebraicarum eruditionum? Imò nec divertam quidem, cum quotidie Prophetico moneamur affatu Dei nomen sanctum laudare, extollere, magnificare. Teste igitur D. Hieronymo f decem sunt apud Hebræos nomina principalia, quibus in sacris Bibliis Deus nominatur.

Primum est אל *El*, pro quo Græci *ελεος*, Pagninus fortem vertit, ut Psalmo 49. *Deus Deorum Dominus locutus est*, יהוה דבר, אל אלהים *Elohim Adonai dixer*, Pagninus interpretatur, Fortis Deus Dominus locutus est. Et Exodi 15, ubi nos legimus: *Quis similis tui in fortibus Domine?* textus Hebraicus sic habet מי כמותי באלים יהוה *Michamochah baelim Adonai*. Quæ verba cum fortissimi Duces Machabæi solis capitalibus litteris ממי Mem, Chaph, Beth, Jod in vexillis pro militari tessera inscribi fecissent, inde Machabæi Hebraicè dicti sunt.

Secundum nomen est אלהים *Elohim*, habetur statim initio Geneleos. בראשית ברא אלהים *Beresith bara Elohim*. In principio creavit Dii, est enim Elohim numerus multitudinis, quo nomine insinuat mysterium sanctissimæ Trinitatis in ipso limine scripturarum. Attribuitur Judicibus, & Sacerdotibus, ut Exodi 22. *Applicabitur ad Deos*, id est ad Judices. Et *Dii non detrahes*, id est Sacerdotibus. etiam pro An-

x Abaelard. epist. 5. y Smaragd. in cap. 15. Reg. 8. Bened. z Aug. in ps. 110. a Concil. Tol. 4. can. 11. b Lorin. in psal. 104. c Alcaz. in Apoc. c. 19. d Justin. qu. 50.

e Carthus. ar. 37. f Hieron. ep. 136. ad Marcel. lum.

Angelis usurpatur, ut Psalmo 8. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis*, Hebraicè מלאכה Me elohim, à Diis. In ipsa rerum creatione describenda triginta duabus vicibus repetitur, unde Cabalisticè triginta duas semitas sapientiæ stulto profusus, ac inani studio collegerunt.

Tertium nomen est אלהי Elobe. Exodi 5. אלהי העברים Elobe Hab hiurim, Deus Hebræorum vocavit nos. Quartum est צבאות Sabaoth virtutum, sive exercituum Deus, cujus singulare est צב Sabah exercitus, Psal. 23. Dominus virtutum צבאות יהוה צבאות Adonai Sabaoth. Et 1 Reg. 1. Ut sacrificaret Domino exercituum. יהוה צבאות Lodonai Sebaoth.

Quintum עליון Ngbelion excelsus, summus, altiss. Pl. 90. Qui habitat in adiutorio עליון altissimi.

Sextum אהיה Ehiel, qui est Exod. 3. Qui est אהיה misit me ad vos. Et supra, ego sum qui sum, אהיה Ehiel ascer Ehiel, quem textum legunt Septuaginta, Ego sum ipsum אהיה ens. Solus enim Deus per suum esse essentialiter subsistit, à quo tanquam à fonte & plenitudine totius essentiae, & existentiae cuncta quae sunt essentialiter dependent.

Septimum אדוני Adonai, nos Dominum generaliter appellamus: quando significat Creatorem scribitur cum puncto camets sub Nun, quando attribuitur creaturæ cum alio puncto. Psal. 67. אדוני יומיו Baruch Adonai jom jom, Benedixit Dominus die quotidie. Ponitur aliquando in numero multitudinis vel ornatus gratia, vel ob majorem divinæ Majestatis reverentiam. Psalmo 135. יהוה לאדוני האדונים Hodu laadone haadonim, Confitemini Dominis Dominorum, ubi vulgata legit singulariter, Confitemini Domino Dominorum.

Octavum est ipsum nomen יהי Fab, cujus occasione huc digressi sumus. Quidam dictum autumant ab היה hahah, quod est esse: dar enim Deus cunctis rebus ut sint, & permaneant. Alii à timendo à radice ירא jare timuit, quod Deus è cunctis timendus sit, quibus & Targhum ad stipulatur pro יהי Fab sapius vertens timorem. Isaia 26. יהי אדוני bejah Adonai, in Domino Deo. Et Pl. 67. יהי אדוני bejah scemo. In Deo nomen ejus, quod vulgata legit, Dominus nomen illi.

Nonum est illud celeberrimum, ineffabile, אהיה אהיה quadriliterum, inominabile, אהיה אהיה tremendum, & inexplicabile יהוה de quo non solum Hebraei, sed etiam Graeci, & Latini Scriptores multa scitu dignissima

scribunt. In Sacris Literis primò scriptum reperitur Genesis 2. In die quo fecit Dominus Deus caelum, & terram. ביום עשית יהוה אלהים ארץ ושמרים Bejom nghafcoth Adonai Elohim erets, vefamaim. Perfecta enim à Deo rerum universarum creatione perfecta ejus appellatio adhibetur. Hoc est illud nomen, de quo ipse Deus Exodi 6. dixit ad Moysen, אהיה יהוה Ego Dominus, qui apparuit Abraham, Isaac, & Jacob in Deo omnipotente, & nomen meum יהוה non indicavi eis. Pro nomine autem tetragrammato Septuaginta verterunt Graecè ΚΥΡΙΟΣ, & Latinus Interpres loco ejus substituit Adonai, qua in re Hebræorum traditionem sequuti sunt. Non enim audent nomen sacrum quatuor litterarum אהיה אהיה eloqui, aut pronunciare, sed pro illo aliud subrogant nomen Adonai, sive Elohim. Porro hodie vera, & legitima hujusce nominis pronuntiatio ignoratur. Nam quod quidam perperam hebraizantes per hanc vocem Jehova efferendum censent, quam erroneum, & inane sit, pluribus ostendunt duo viri rerum Hebraicarum peritissimi Bellarminus, & Genebrardus: hic Epistola ad Lectorem, quam Commentariis in Psalmos praefixit, ille in Grammatica exercitatione super Psalmum trigessimum tertium statim in principio primi versus. Hujus doctrinae cupidus ad hos remitto. Certè notarunt viri eruditi hoc vocabulum Jehova ignotum profus fuisse priscis Scriptoribus, qui vel inter Christianos, vel inter Hebræos sacri idiomatis cognitione floerunt, quicquid scribat in contrarium Petrus Faber g, plurimæ licet lectionis homo, in suo libro singulari, quem Dodecamenon, sive de Dei nomine inscripsit. Quamvis autem vera nominis prolatio ignoretur, non ideo censendum est, quod voce exprimi nequeat, alioquin nec nomen quidem esset, nec literis, & syllabis constaret. Cardinalis Cusanus h ideo ineffabile dici putat, quia est complexio omnis vocalitatis, sunt ejus literæ vocales, & quiescentes, quia in Deo omnia quiescunt. Ajunt Cabalisticè quandam esse hujus Divini nominis expositionem, quam vocant scem hamephoras, quæ per duo praesertim nomina fieri solet, quorum unum duodecim, aliud est quadraginta duarum litterarum, de quibus diffusè satis, & eleganter differit Petrus Galatinus libro secundo de arcanis Catholicæ veritatis ex R. Haccados. Hoc

N n n n n nomen
g Pet. Faber dodec. cap. 5. h Nic. Cusan. dialogo de Genesi.

nomen est fundamentum, & radix omnium nominum divinarum, cæterisque omnibus præminet. Alia enim nomina vel dicuntur de Deo propter actus notionales, ut esse Patrem, Filium, Verbum; vel per relationem ad creaturas, ut esse Creatorem, Dominum, Conservatorem: vel propter attributales perfectiones, ut esse justum, sapientem, omnipotentem: vel per remotionem imperfectionum, ut esse infinitum, immutabilem, immortalem. At verò nomen *יהוה* ipsum esse divinum significat, ut est in seipso, per se subsistens, infinitum, independens, & prorsus incomprehensibile. Joannes Goropius Becanus vir summæ literaturæ scripsit in sua Hermathena id nominis fuisse Deo impostum ab Adamo, sed confutatur à Petro Fabro, qui libro supracitato clarissimè probat ipsummet Deum sibi ipsi hoc nomen imposuisse, & Moysi revelasse, atque ante Moysen omnibus Patribus inauditum fuisse. Licet enim in Genesi sæpius legatur, id per prolepsin factum est ab ipso Dei Chronologo Moysi. Plura de hoc nomine Raimundus Martini antiquus auctor nunc primum editus Parisiis in Pugione fidei, Archangelus Burgonovensis libro de selectioribus, & obscurioribus Cabalistarum dogmatibus, Annibal Rosselius k in Pimandrum Trismegisti, Pererius l in Exodum, Reuelinus libro de verbo mirifico, Joachimus m Abbas in Apocalypsim, R. Moyses n Ægyptius libro de dubiis perplexis Veteris Testamenti, R. Isaac in explanatione nominis sancti, S. Simeon Ben Joachai libro Zoar, R. Akiba, R. Jacob Cohen, & ex nostris insignis nugator Guillelmus Postellus in librum magno Abrahæ falso adscriptum, cui titulus *Sepher Jeshira*, id est liber Creationis, R. Joseph Castiliensis in Porta lucis apud Paulum Riecium lib. 4. de Cælesti agricultura, & alii Cabalistarum in plerisque ridiculi, qui cautè legendi, & quantum permittit Ecclesiasticæ censuræ districtio.

Decimum nomen est, *יהוה* Saddai, quod nos robustum, victorem, omnipotentem, & sufficientem sibi possumus interpretari. Genesis 17. *אני אל שדי* Ani el Saddai, Ego Deus omnipotens, Psalmo 67. Dum discernit *יהוה* Saddai cælestis reges super eam. Derivari potest à *שדד* Sadad, quod est vastare, spoliare, diripere, quia Deus omnia vastare, & in nihilum redigere potest.

i Raimund. 3. p. distin. 3. c. 2. & 4. k Rossel. l. 3. dial. 3. l Perer. in Exod. c. 6. m Joachim in Apocal. c. 1. n R. Moys. l. 1. c. 62.

Vel à *שדי* Schin, & *די* Dai, quod est sufficere, quia per se sufficiens est ad omnia: & ut inquit Algazel o, solus absolute dives est, & ab omni dependentia liber. Alii deducunt à *שדד* Scad, quod uber, & mammam significat: unde Saddai idem erit ac Deus uberum, Deus scilicet pietatis, & misericordiæ, Deus veniæ & consolationis.

Hæc sunt decem præcipua Dei nomina, quæ in Sacris Literis frequentius usurpantur, quorum omnium virtus in nomine JESU includitur, dicente Apostolo p, Dedit illi nomen, quod est super omne nomen: ut quod olim Prophetia signaverat, veritas adimpleret, & hoc est nomen, ait Hieremias q, quod vocabunt eum *יהוה צדק* Adonai Tsidkenu, Dominus justus noster: loquitur autem de Christo, ut patet ex contextu. Idem Zacharias r vaticinatus est dicens, In die illa erit Dominus unus, & nomen ejus unum. Quod autem omnia nomina divina includantur in nomine JESU fusè pertractat Franciscus Georgius Venetus s in Harmonia mundi. Defino, & lectorem metum hortor ad laudandum nomen Dei cum solemnibus canticis Alleluja. Ut autem mea sit efficacior exhortatio, non meis, sed Augustini t verbis peroro. Hortamur vos, ut laudatis Deum, & hoc est, quod nos omnes dicimus, quando dicimus Alleluja: Sed laudate de totis votis, id est ut non solum lingua vestra, & vox laudet Deum; sed conscientia vestra, vita vestra, facta vestra. Etenim laudamus modò in Ecclesia, quando congregamur: cum quisque discedit ad propria, quasi cessat laudare Deum. Non cesserit benè vivere, & semper laudat Deum: nam si à vita bona nunquam declinet, lingua tua tacet, vita tua clamat, & aures Dei ad cor tuum. Ergò, fratres, non tantum ad sonum attendite, cum laudatis Deum, toti laudate: Cantet vox, cantet vita, content facta.

o Algazel, de nominibus Dei. p. Philip. 2. 9. q Hier. 23. 6. r Zach. 14. 9. s Fr. Venet. cans. 2. tom. 9. c. 6. 7. 8. Aug. hom. 16. inter 50.

S. VIII.

De Invitatorio.

Cur Psalmus nonagesimus quartus, & quod rituocturnis vigiliis præmittatur. Brevis ejusdem Psalmi explicatio.

L. Si